

Mieszkalnictwo socjalne na rzecz ograniczenia zużycia energii (SHARE) Severn Wye Energy Agency, Zjednoczone Królestwo

Streszczenie

Projekt SHARE jest partnerstwem nawiązanym między organizacjami działającymi na rzecz zrównoważonej energii a dostawcami i mieszkańcami lokali socjalnych w ośmiu europejskich krajach: w Zjednoczonym Królestwie, Bułgarii, Estonii, Francji, Niemczech, Irlandii, Słowenii i Szwecji. W ogólnym kontekście redukcji emisji związków węgla oraz ograniczenia ryzyka niedostatku mediów energetycznych, projekt ten dotyczy istniejących zabudowań mieszkalnych, a jego celem jest zwiększenie świadomości w zakresie możliwości i praktycznych rozwiązań w zakresie zrównoważonej energii i zmiany zachowań.

W każdym obszarze utworzono lokalne fora energetyczne mieszkalnictwa socjalnego. Stanowią one ramy do angażowania zainteresowanych stron w skierowanie programu szkoleń, doradztwa i podnoszenia świadomości konkretnie na potrzeby lokalne. Fora te skupiają zarządców mieszkań socjalnych, lokatorów, władze lokalne, miejskich dostawców mediów energetycznych oraz wielu specjalistów działających w tym sektorze.

Projekt realizowany był od stycznia 2006 r. do czerwca 2008 r. Został sfinansowany przez Komisję Europejską w ramach programu Inteligentna Energia – Europa.

Sektor

- Nowe budynki
- Remonty budynków
- Transport i mobilność
- Instrumenty finansowe
- Przemysł
- Inicjatywy prawne (rozporządzenia, dyrektywy, itd.)
- Zagadnienia planistyczne
- Spółeczności zorganizowane z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju
- Postępowanie konsumentów
- Edukacja
- Inne

Grupa docelowa

- Obywatele
- Gospodarstwa domowe
- Właściciele nieruchomości
- Szkoły i uczelnie wyższe
- Decydenci
- Władze lokalne i regionalne
- Firmy transportowe
- Gospodarka komunalna
- Przedsiębiorstwa energetycznych usług
- Architekci i inżynierowie
- Instytucje finansowe
- Inne (zarządcy mieszkań)

Aspekty techniczne

- Efektywność energetyczna
- Ogrzewanie
- Chłodzenie
- Urządzenia
- Oświetlenie
- Skojarzona gospodarka ciepłno-energetyczna
- Sieci ciepłownicze
- Energia słoneczna
- Biomasa
- Energia wiatrowa
- Energia geotermalna
- Energia wodna
- Inne

Kontekst

Standardy mieszkań socjalnych w Europie są niezwykle zróżnicowane, jednak dostawcy zachęceni są do poprawy poziomów izolacji, redukcji emisji CO₂ oraz ograniczania liczby przypadków niedoboru mediów energetycznych wśród swoich lokatorów. Projekt SHARE dotyczy podnoszenia poziomu urządzeń energetycznych w mieszkalnictwie socjalnym na obszarach uczestniczących w projekcie poprzez tworzenie lokalnych/ regionalnych wielosektorowych forów energetycznych mieszkalnictwa socjalnego w celu pokierowania programem szkoleń, poradnictwa i podnoszenia świadomości oraz zbadania nowych możliwości finansowania.

Inicjatywa SHARE wspiera unijne i krajowe agendy polityki środowiskowej i społecznej, a także zagadnienia dotyczące zmian klimatu i bezpieczeństwa dostaw, redukcji emisji związków węgla, zdrowia, nierówności społeczno-gospodarczych oraz wykluczenia społecznego.

Cele

Ogólne cele projektu SHARE zakładają zwiększenie zrównoważonego wykorzystania energii, redukcję związanych z tym emisji związków węgla, ograniczenie ryzyka uciążliwych temperatur oraz nieprzystępnych rachunków za media energetyczne w mieszkalnictwie socjalnym. Cele to osiągnięto poprzez:

- podnoszenie świadomości wśród beneficjentów świadczeń socjalnych, środowiskowych i finansowych przeznaczonych dla mieszkańców i właścicieli w zakresie oszczędności energetycznej i energii odnawialnej;
- zwiększenie poziomu zrównoważenia energetycznego poprzez modernizacje, odnowienia i planowane konserwacje;
- osiągnięcie zmiany zachowań lokatorów mieszkań socjalnych;
- maksymalizację dostępnych zasobów finansowych oraz technicznych na rzecz środków modernizacyjnych;
- promowanie przykładów dobrych praktyk w kontekście mieszkalnictwa socjalnego, ukazujących możliwości techniczne i ekonomiczne, oraz promowanie rzeczywistych korzyści praktycznych;
- umożliwienie wymiany wiedzy i doświadczeń w całej Europie, ze względu na to, że państwa członkowskie borykają się z podobnymi problemami, jednak na różnych etapach zmieniającej się struktury zarówno rynku mieszkalnictwa socjalnego, jak i krajowych rynków zaopatrzenia w media energetyczne.

Proces

Idea lokalnego forum energetycznego mieszkalnictwa socjalnego jest niezwykle prosta. Skupia ono zainteresowane strony w każdym regionie w celu omawiania wspólnych problemów, wymiany wiedzy i informacji oraz opracowania wspólnych rozwiązań. Aby zapewnić chęć współpracy na rzecz lokalnych potrzeb, projekt przyjmuje stosunkowo elastyczny program pracy, uwzględniający określone cele o kluczowym znaczeniu, które mają skłaniać do postępu w realizacji programu. W określonych obszarach każde forum miało za zadanie:

- określić lokalne potrzeby szkolenia oraz uzgodnić program szkoleniowy,
- opracować lokalną kampanię poświęconą podnoszeniu świadomości przy wsparciu specjalistów.

W forach uczestniczą różne zainteresowane strony, przy czym w każdym regionie wygląda to inaczej. Do uczestników należą:

- zarządcy lokali socjalnych (firmy, spółdzielnie mieszkaniowe, lokalne władze),
- mieszkańcy/ przedstawiciele mieszkańców,
- członkowie lokalnych samorządów/ lokalni politycy,
- pracownicy służby zdrowia i opieki społecznej,
- dostawcy energii.

Studium przypadku 302: Severn Wye Energy Agency, Zjednoczone Królestwo

Warto zauważyć, że w niektórych regionach istnieje kilku właścicieli lokali socjalnych, których skupiają te fora, natomiast w innych istnieje jeden lub dwóch głównych właścicieli. W niektórych krajach sektor mieszkalnictwa socjalnego nie istnieje lub jest bardzo niewielki, a grupy składają się ze stowarzyszeń właścicieli oraz wydziałów i agencji zajmujących się ich potrzebami.

Oprócz głównych członków na niektóre spotkania zapraszane są inne strony, które mają związek z określonym tematem, np:

- instalatorzy izolacji,
- producenci systemów grzewczych,
- dostawcy technologii energii odnawialnej.

Idea forów polega na tym, aby rola przewodnia agencji energetycznych z upływem czasu malała wraz ze wzrostem użyteczności wyników uzyskanych przez grupę uczestniczącą w forum. Możliwe jest także powołanie grup tylko na czas realizacji określonych zadań, wykazujących dużą aktywność przez pewien okres na rzecz osiągnięcia rozwiązania, a następnie kończących swoją działalność.

Każde forum wypracowało własny program szkoleniowy odpowiadający lokalnym potrzebom i skierowany do właścicieli i mieszkańców. W każdym obszarze sporządzono także program poradnictwa i zwiększania świadomości, natomiast agencja SWAE opracowała temat kampanii, który został przyjęty i zaadaptowany przez innych partnerów. Kampania ta miała charakter humorystyczny i prowokacyjny w celu przyciągnięcia uwagi oraz odróżnienia się od oficjalnych informacji i korespondencji. Została ona wybrana spośród trzech propozycji przedstawionych na grupie dyskusyjnej mieszkańców hrabstwa Gloucestershire; korzysta ona z formuły rubryk poradniczych, polegającej na zadawaniu pytań na temat użycia energii. Formuła „Zapytaj Penny” w Zjednoczonym Królestwie przyjęła nazwę „Zapytaj Miriam” we Francji i „Zapytaj Lučka” w Słowenii.

Zasoby finansowe i partnerzy

Całkowity koszt projektu realizowanego przez 30 miesięcy wyniósł 736 880 euro, z czego 50% zostało sfinansowane w ramach programu IEE. Pozostała kwota 368 440 euro została zabezpieczona lokalnie przez każdego partnera, tj. firmy mieszkaniowe, lokalne władze i inne źródła.

Do realizacji programu wybrano konsorcjum w celu objęcia zakresem działań znacznej liczby europejskich krajów. Konsorcjum to składało się z agencji energetycznych lub konsultingowych mających doświadczenie w szkoleniu, podnoszeniu świadomości i poradnictwie w odniesieniu zarówno do środków praktycznych, jak i behawioralnych w mieszkalnictwie.

Uczestnikami byli:

- Severn Wye Energy Agency, Zjednoczone Królestwo (koordynator projektu)
- Tipperary Energy Agency, Irlandia
- Energikontor Sydost, Szwecja
- Sofia Energy Centre, Bułgaria
- B&SU, Niemcy
- ZRMK, Słowenia
- Prioriterre, Francja
- REC-E, Estonia

Koordynator projektu (SWEA) był odpowiedzialny za ogólną koordynację oraz zarządzanie projektem, a także zapewnienie, że wszyscy partnerzy w konsorcjum wypełniają swoje zobowiązania.

Rezultaty

Realizacja projektu umożliwiła uwytatnienie interesujących podobieństw i różnic. Projekt odniósł korzyści płynące z wymiany informacji na szczeblu lokalnym i regionalnym (poprzez fora) oraz między europejskimi partnerami. Nawiązano także owocny kontakt z grupą ekspertów ds. energii z utworzonego w ostatnim czasie Europejskiego Komitetu Łącznikowego na rzecz Mieszkalnictwa Socjalnego (CEODHAS).

Niektóre wspólne problemy oraz przykłady inicjatyw realizowanych w ramach projektu SHARE zostały przedstawione poniżej.

- Kondensacja oraz odsyłacze do zagadnienia efektywności energetycznej, wentylacji i zdrowia.

W niedostatecznie izolowanych domach, gdzie ogrzewanie przekracza możliwości finansowe mieszkańców, kondensacja może stać się problemem, powodując powstanie wilgoci oraz związane z tym zagrożenia dla zdrowia. Ponieważ kwestia ta dotyczy zarówno szczegółów technicznych zabudowań, jak i zachowania użytkowników, najlepszym rozwiązaniem jest zazwyczaj współpraca. Zbyt często jest to obszar nieporozumień między właścicielami a lokatorami. Zarówno jedni, jak i drudzy odczuwają frustrację spowodowaną rzekomą nieustępliwością drugiej strony w odniesieniu do modernizacji termicznej budynków lub odpowiedniego wentylowania pomieszczeń.

Sesje szkoleniowe/ doradcze w zakresie współpracy mogą przyczynić się do posunięcia spraw do przodu i obalenia mitów, jak miało to miejsce w programach SHARE w Niemczech i Zjednoczonym Królestwie. Porady w tych kwestiach najlepiej udzielane są poprzez wizyty domowe, które odbywają się w ramach programu SHARE w Bułgarii, Francji (ambasadorowie energii) i Zjednoczonym Królestwie.

- Dostawy energii, pomiary zużycia i rachunki

Brak dostępności i zrozumienia liczników i rachunków stanowi powszechny problem.

We Francji na potrzeby projektu opracowano „maskę” interpretacyjną, nakładaną na rachunek od Electricité de France (EDF) w celu wskazania najważniejszych informacji.

W Szwecji uczestnicy forów omawiali kwestię użycia „liczników ciepła” do ogrzewania i gorącej wody w blokach mieszkalnych z komunalnym systemem ogrzewania. Pozwoliłoby to na dokładniejsze obciążanie rachunkami energetycznymi poszczególnych mieszkańców oraz zachęciło do oszczędności energetycznej.

- Podział zachęt między właścicieli i lokatorów. Może być to wyrażone bezsilnością lokatorów stojących w obliczu problemów wynikających z mało wydajnego lub niedostatecznie regulowanego ogrzewania i/lub termicznie niewydajnych budynków.
- Podział obowiązków w budynkach wielorodzinnych oraz bariery i możliwości, jakie może on uwidocznić w związku z energią.

W byłych republikach sowieckich, takich jak Bułgaria, Estonia i Słowenia, większość zabudowań zamieszkiwanych jest przez lokatorów o niskich zarobkach, przy czym wiele bloków mieszkalnych wybudowano za czasów sowieckich i budynki te wymagają modernizacji. Mogą pojawiać się problemy związane z wyraźnym podziałem praw i obowiązków, a także potrzeba podjęcia wspólnych działań, takich jak izolacja budynków lub wymiana instalacji grzewczej.

Ciekawym przykładem jest zbudowany w 1947 r. 10-mieszkaniowy blok w Sofii, w którym zawiązano wspólnotę mieszkaniową w celu przeprowadzenia renowacji budynku, w tym modernizacji izolacji i instalacji grzewczej. Przekształcenie poddasza w dwa nowe mieszkania przynosi nowe dochody z ich najmu, które uczestniczą w spłacie pożyczek na prace renowacyjne.

- Zrozumienie systemów regulacji ogrzewania i ciepłej wody
Kilka forów uwzględniło tą kwestię w szkoleniach dla personelu i mieszkańców, oferując także wizyty domowe. Szczególnym zadaniem było zidentyfikowanie tych mieszkańców, którzy nie pojawiali się na spotkaniach lub byli odizolowani kulturowo i językowo. W Remscheid udostępniono mieszkanie demonstracyjne do celów szkoleniowych. Zaprezentowano w nim przykłady systemów regulacji i metod oszczędzania energii, udostępniono materiały przetłumaczone na języki rosyjski i turecki oraz

Studium przypadku 302: Severn Wye Energy Agency, Zjednoczone Królestwo

umożliwiono bezpośredni kontakt z właściwymi grupami wspólnoty, aby zapewnić dotarcie do społeczności mniejszościowych.

- Rosnące ceny mediów energetycznych

Tendencja wzrostu cen paliw spowodowała nowe problemy w gospodarstwach domowych o niskich dochodach w wielu krajach, a zjawisko niedoboru energii staje się coraz powszechniejsze.

Przykładem mogą być problemy trapiące mieszkańców wsi w Estonii, kiedy to lokalne ceny łąpków olejowych (stosowanych w lokalnych systemach grzewczych) wzrosły dwukrotnie w 2005 r. Znaczny odsetek tych mieszkańców to emeryci o dochodach niższych od średniej krajowej. Za radą agencji energetycznej podjęli oni decyzję o wspólnym zakupie bali drewnianych w ilości wystarczającej na rok, będących alternatywą dla łąpków olejowych stosowanych w lokalnych systemach grzewczych. Drewniane bale miały długość 3 metrów, stąd konieczne było ich pocięcie. Mieszkańcy musieli wykonać tę pracę samodzielnie oraz znaleźć miejsce do przechowywania drewna.

Przykładem z Tipperary jest analiza wykonana przez radę gminy przy użyciu nowego oprogramowania do klasyfikacji energetycznej budynków. Analiza dotyczyła skutków zamiany paliw stałych i otwartego ognia na wysoko wydajne kotły olejowe, kolektory słoneczne do nagrzewania wody oraz zamknięte pokojowe grzejniki na paliwo stałe w pokojach dziennych. Okazało się, że możliwe jest ograniczenie zużycia energii o 70%. Przełożyło się to na znaczne korzyści dla mieszkańców w postaci niższych rachunków oraz wygody.

- Finansowanie modernizacji wyposażenia na rzecz efektywności energetycznej

Program Zobowiązanie do racjonalizacji zużycia energii (EEC) realizowany w Zjednoczonym Królestwie stanowi dobry przykład znacznych zasobów finansowych przeznaczanych na środki dla podmiotów dostarczających energię. W programie tym tkwi potencjał jego powielenia i dostosowania w innych krajach wraz z postępującym otwieraniem rynków paliw. W ramach realizacji programu SHARE w hrabstwie Gloucestershire dostawcy EEC uczestniczyli w forach, izolowali poddasza i szczeliny w mieszkaniach socjalnych, a także dostarczali wtyczki obniżające pobór mocy, ekologiczne czajniki oraz świetlówki energooszczędne.

Mieszkańcy miejscowości Stroud uczestniczący w forum energetycznym w hrabstwie Gloucestershire otrzymali od firmy Powergen 35 tys. energooszczędnych żarówek i w ciągu dwóch tygodni rozdzielili pierwsze 5 200 sztuk, tak że każde należące do Rady mieszkanie otrzymało po jednej.

W Haute Savoie ambasadorowie energii mogą rozdawać niewielkie przedmioty, takie jak żarówki energooszczędne, uszczelki oraz regulatory czasowe.

W Tipperary agencja energetyczna podjęła współpracę z Radą Hrabstwa w zakresie oceny wykonalności podniesienia standardu energetycznego w celu ograniczenia zużycia energii o 50%. Unowocześnienia uwzględniały izolowanie ścian, podwójne glazurowanie, izolowanie butli z ciepłą wodą oraz instalacja regulatorów ogrzewania. 50% kosztów pozyskano w ramach rządowego programu „Dom Jutra” (ang. House of Tomorrow) realizowanego przez organizację Sustainable Energy Ireland.

Zdjęcie: Setki mieszkańców odniosło korzyści z porad i wsparcia udzielonego w ramach programu SHARE.

Zdobyte doświadczenia i możliwości powtórzenia

Wszyscy partnerzy dołożyli starań, aby przedstawić sukces projektu we własnych krajach poprzez prezentacje na konferencjach, komunikaty prasowe, wywiady radiowe i telewizyjne. Koordynator projektu przemawiał także na międzynarodowych konferencjach na celu upublicznienia osiągnięć. Dzięki rozgłosowi oraz poprzez połączenie z innymi obszarami, które mogłyby odnieść korzyści z takich działań, każde państwo próbuje odnaleźć kolejne dziedziny, w których możliwe będzie powielenie projektu SHARE lub przynajmniej jego elementów. W kilku krajach już się to udało, w innych natomiast dominuje optymistyczny pogląd, że powielenie zostanie zainicjowane jeszcze przed zakończeniem projektu.

Aspekty, które uznawane są za szczególnie atrakcyjne do powielenia, obejmują materiały zwiększające świadomość, plakaty, pakiety szkoleniowe, materiały promocyjne oraz pomysł stworzenia forum. W pewnych obszarach powielane będą całe pakiety tych elementów, natomiast w innych zainteresowane strony koncentrują się wokół jednego.

Jedną z najciekawszych lekcji płynących z tego projektu jest różnorodność podejść potrzebnych w różnych krajach do osiągnięcia celów. Na przykład, w niektórych obszarach porady udzielane były skuteczniej drogą telefoniczną, natomiast w innych korzystniejsze okazały się bezpośrednie spotkania. Dzięki wymianie różnych podejść między partnerami możliwe było wypracowanie nowych idei i porozumienia.

Więcej informacji:

Strona internetowa projektu: www.socialhousingaction.com

Organizacja / Agencja: Severn Wye Energy Agency

Główna osoba kontaktowa: Catrin Maby (Dyrektor)

Adres: 6/15 The MEWs, Brook St, Mitcheldean, Gloucestershire, Zjednoczone Królestwo

Tel: 01594 545360

Faks: 01594 545361

E-mail: catrin@swea.co.uk

Strona internetowa: www.swea.co.uk

Raporty w wersji drukowanej lub inna dostępna literatura: Studia przypadków oraz opublikowany raport końcowy.

Tytuł: Studia przypadków (dostępne bezpłatnie na stronie internetowej w 8 wersjach językowych)

Raport końcowy zostanie udostępniony w lipcu 2008 r.

Koszt: do ustalenia

Inne osoby kontaktowe: Menedżer projektu, Joanna Nicholson, jo@swea.co.uk, pozostałe dane jak wyżej.